

УДК 336.2

М.Ю. Карпушенко

Харківський національний університет міського господарства ім. А.М. Бекетова, Харків

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розглядаються проблемні питання оподаткування суб'єктів малого підприємництва, порівнюються особливості застосування загальної та спрощеної системи оподаткування, обґрунтовується доцільність вибору та переваги застосування кожної із них як для підприємців так і для підприємств. Пропонуються шляхи вдосконалення оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Ключові слова: *спрощена система оподаткування, загальна система оподаткування, єдиний податок, податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб.*

Постановка проблеми

Питання оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні залишаються актуальними в сучасний момент, оскільки, незважаючи на ряд проведених останнім часом реформ Податкового кодексу [1] (далі- ПК), у підприємств та підприємців залишається багато проблем. Насамперед, це стосується суб'єктів малого підприємництва- підприємців, кількість яких в Україні на сучасний момент складала 1 591 160 од. (82,4% загальної чисельності суб'єктів господарювання України) [2]. Останні роки пропонуються зміни в ПК щодо скасування в Україні спрощеної системи оподаткування взагалі. Але ж необхідно проаналізувати- яка альтернатива спрощеній системі існує в сучасний момент.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У науковій літературі теоретичні і методологічні аспекти концепції вибору системи оподаткування розглядалися такими вченими, як Іванов Ю.Б.[3], Атамас П.Й. [4] та ін.

Але, питання щодо використання загальної системи оподаткування малими підприємствами остається відкритим- більшість вчених України вважають використання строщеної системи оподаткування такими суб'єктами господарювання, більш доцільним.

Формулювання мети статті

Метою статті є порівняння використання загальної та спрощеної системи оподаткування підприємствами малого бізнесу – юридичними особами та підприємцями на засадах альтернативності.

Виклад основного матеріалу

На сучасному етапі питання оподаткування регулюються ПК [1], ст. 4 якого встановлена рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, тобто забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу. Аналіз норм Податкового кодексу свідчить, що фактично ці принципи не працюють. Як результат, в Україні значна частина малого бізнесу працює «в тіні», дехто взагалі не реєструється та не сплачує податки. Дійсно, за різними підрахунками обсяг тіньової економіки становить від 18 до 50% ВВП [5]. Як причина вказується значний розмір податків. Адже фактично за даними світового банку Україна за рівнем податкової складової знаходиться в 2016 р. на 107 місці із 189 країн [6].

Проаналізуємо, чи справді ситуація є критичною? Згідно норм ПК загальна система оподаткування передбачає для малих підприємств сплату податку на прибуток у розмірі 18% від розміру прибутку, для підприємців- податку на доходи фізичних осіб, який також складає 18% від розміру чистого прибутку. Окрім цього, платники податку, які застосовують загальну систему оподаткування за умови перевищення обсягу доходів за рік 1 млн.грн. повинні зареєструватися як платники ПДВ за ставкою 20%.

Альтернативою загальній системі оподаткування є спрощена система оподаткування, яка може застосовуватися як підприємцями, так і підприємствами- суб'єктами малого підприємництва (рис.1). Платники першої групи можуть здійснювати виключно роздрібний продаж товарів з

торговельних місць на ринках та/або надання побутових послуг населенню. Платники другої групи обмежуються здійсненням господарської діяльності з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства. Найбільш широкі можливості дає реєстрація платником єдиного податку 3 групи- до складу цієї групи відносяться підприємства та підприємці з обсягом доходів до 5 млн. грн., які можуть працювати з будь-якими суб'єктами підприємницької діяльності, здійснювати достатньо широкий перелік видів діяльності та мати необмежену кількість працівників. Саме ця група буде розглянута більш детально.

1 група	<ul style="list-style-type: none"> • підприємці • наймані; працівники відсутні; • дохід до 300 тис.грн.; • єдиний податок- 10% min. заробітних плат.
2 група	<ul style="list-style-type: none"> • підприємці • наймані працівники до 10 чол.; • дохід до 1,5 млн.грн.; • єдиний податок -20% min. заробітних плат.
3 група	<ul style="list-style-type: none"> • підприємці та підприємства; • чисельність працівників не обмежена; • дохід до 5 млн.грн.; • єдиний податок 5% доходів з урахуванням ПДВ; • 3% доходів + ПДВ 20%.

Рис. 1 - Умови застосування спрощеної системи оподаткування

Якщо суб'єкт малого підприємництва є платником ПДВ, то альтернативними будуть ставка 18% податку на прибуток та 3%, якщо застосовується спрощена система оподаткування. Припустимо, що підприємство отримувало доходи у розмірі 50000 грн. кожного місяця, рівень рентабельності продажів (співвідношення прибутку та доходів) коливався від 0% до 45%. Розмір ПДВ в рахунок не приймається, оскільки його розмір однаковий в обох випадках. Розмір сплаченого єдиного податку та податку на прибуток за таких умов відобразимо на рис.2.

З рис.2 слід зробити висновки, що у разі, якщо прибуток підприємства становить більше 16% від розміру доходів, розмір податку на прибуток буде більшим, ніж розмір єдиного податку.

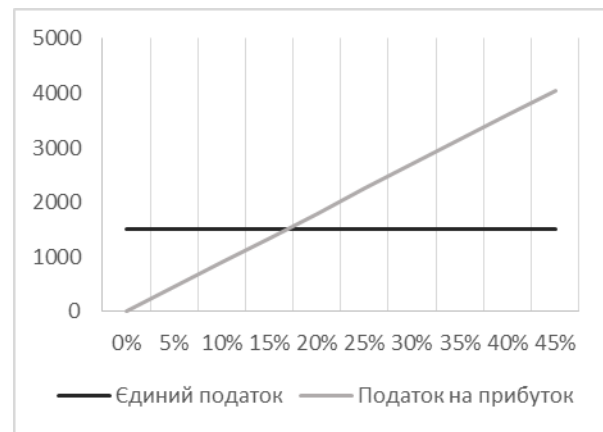

Рис. 2 - Порівняння розміру податків підприємства за спрощеною та загальною системою оподаткування

Формулу, яка дозволяє зробити обґрунтовані висновки щодо застосування спрощеної системи підприємством- суб'єктом малого підприємництва, доцільно навести в наступному вигляді:

$$D * 3\% \leq P * 18\% \quad (1)$$

$$P/D \geq 16,7\%; \quad (2)$$

Тобто при інших рівних вимогах застосування спрощеної системи є доцільним, якщо відношення прибутку до доходу складає більше 16,7%.

Важливо підкреслити, що згідно до ст. 134 ПК [1] всі обмеження, які раніш існували щодо врахування витрат, з 2015 р. виключені, сума прибутку до оподаткування дорівнює фінансовому результату, визначеному у фінансовій звітності відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності. Коригування на різниці, які встановлені ПК, для малих підприємств з обсягом доходів до 20 млн. грн. не застосовуються. Таким чином, всі господарські витрати, які здійснює підприємство і відображає відповідно до вимог стандартів, зменшують доходи та враховуються під час розрахунку прибутку підприємства.

Для підприємців ситуація буде іншою, оскільки з обсягу отриманих доходів згідно до норм Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [7] обов'язково повинен бути утриманий єдиний соціальний внесок. При цьому підприємець- платник єдиного податку повинен сплачувати ЄСВ у розмірі 22% мінімальної заробітної плати, а підприємець, який застосовує загальну систему оподаткування- у розмірі 22% від отриманого прибутку, але не більше максимального розміру ЄСВ.

Розмір сплаченого єдиного податку та податку на прибуток за таких умов відобразимо на рис.3.

З наведених розрахунків слід зробити висновки, що застосування спрощеної системи оподаткування є доцільним у разі перевищення рівня рентабельності 10%, оскільки фактичний розмір податків з розміру чистого прибутку підприємця- платника податків на загальній системі оподаткування складає 40%.

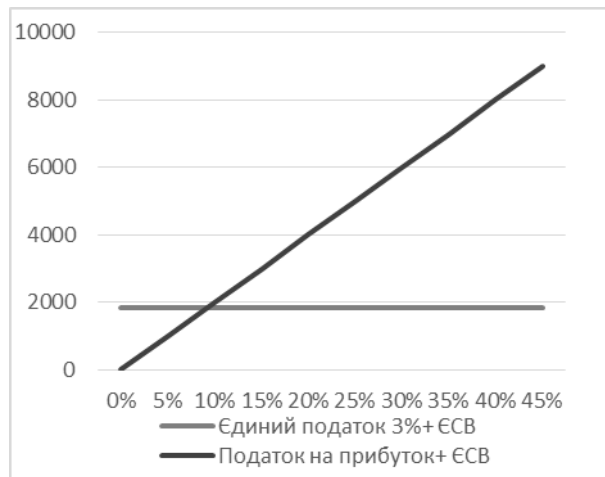

Рис. 3 - Порівняння рівня податків підприємця на загальній та спрощеній системі оподаткування

Важливо підкреслити, що у підприємця існують обмеження щодо врахування витрат. Згідно до ст. 177 ПК об'єктом оподаткування підприємців є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручка у грошовій та негрошовій формі) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такої фізичної особи - підприємця. Перелік цих витрат обмежений і включає згідно до п. 177.4 ПК витрати, до складу яких включаються матеріальні витрати, у тому числі купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо й енергію та інші матеріали, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат; витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку та інші витрати, встановлені переліком. Цей перелік достатньо чітко сформований та, на відміну від витрат підприємств, містить обмежений перелік витрат. Таке обмеження витрат підприємців призводить до низки проблем щодо підтвердження складу витрат під час перевірок контролюючими органами. Тому у разі відміни єдиного податку для підприємців.

Висновки

В результаті проведеного аналізу встановлено, що вибір системи оподаткування на підприємствах малого бізнесу є багаторівневим та дає можливість суб'єкту господарювання обрати найбільш вигідний варіант при відповідних умовах. Розрахунок

податкового навантаження для малого підприємства – юридичної особи довів, що використання спрощеної системи оподаткування для цієї категорії платників не є завжди доцільним. Для підприємств, які мають рівень рентабельності нижче 16,7%, відміна спрощеної системи оподаткування не буде такою гострою, як для підприємців. Діючі законодавчі норми встановлюють розмір податків з чистого доходу підприємця, який застосовує загальну систему оподаткування, на рівні 40% (18% ПДФО + 22% ЄСВ). Крім того, для них існує проблема формування витрат, оскільки ПК встановлює певні обмеження щодо переліку таких витрат. Під час прийняття рішення щодо відкриття нового бізнесу або розширення існуючого шляхом інвестування потенційний підприємець або інвестор внаслідок недосконалої податкової системи взагалі може відмовитись від проекту в Україні. У зв'язку з цим норми податкового законодавства повинні бути переглянуті та змінені з урахуванням забезпечили принцип рівності всіх платників- суб'єктів малого підприємництва - як підприємств, так і підприємців.

Запропоновані пропозиції щодо вибору системи оподаткування на засадах альтернативності дають можливість підприємству зробити обґрунтований вибір. Подальше дослідження цієї проблеми повинно бути направлено на планування податкового навантаження для різних категорій платників з ціллю оптимізації податкових платежів.

Література

1. Податковий кодекс України: [Електронний ресурс] / ВРУ, від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – 28.09.2016.
3. Податкова політика: теорія методологія, інструментарій: навч. посіб. / за заг. ред. д.е.н. проф. Іванова Ю.Б., проф. Майбурова І. А. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2010. – 492 с.
4. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу: навч. посіб./ за заг. ред. П.Й. Атамаса. - К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
5. Schneider F. The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We (Not) Know? -Institute for the Study of Labour. (IZA), [Електронний ресурс], 2012. – 73 с.- Режим доступу: <http://ftp.iza.org/dp6423.pdf>
6. Doing Business 2016 Measuring Regulatory Quality and Efficiency/International Bank for Reconstruction and Development/-Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>.
7. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8 липня 2010 року № 2464-VI. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

References

1. Tax Code of Ukraine (2010). №2755-VI Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. State Statistics Committee of Ukraine (2016). Official site Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

- 3.Ivanov U.B. Mayburova I.A. (2010) Tax policy: theory methodology, tools, VD INZEK-,492.
- 4.Atamas P. (2012) Accounting and taxation of small business enterprise, Center of educational literature,- 416.
5. Schneider F. (2012) The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We (Not) Know? -Institute for the Study of Labour. (IZA),73. Retrieved from: <http://ftp.iza.org/dp6423.pdf>
6. Bank for Reconstruction and Development (2016) Doing Business 2016 Measuring Regulatory Quality and Efficiency/International,348. Retrieved from: <http://www.doingbusiness.org>.
- 7.The law of Ukraine "About the collection and accounting of a single fee for obligatory state social insurance" (2010) №2464-VI Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

Рецензент: д-р економічних наук, проф. Т.В. Момот, Харківський Національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Автор: КАРПУШЕНКО Марія Юрївна кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова
E-mail – karpushenko_m@mail.ru

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

М. Ю. Карпушенко

Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А.Н. Бекетова, Харьков

Рассматриваются проблемные вопросы налогообложения субъектов малого предпринимательства, сравниваются особенности применения общей и упрощенной системы налогообложения, указывается целесообразность выбора и преимущества применения каждой из них. Предлагаются пути совершенствования налогообложения субъектов малого предпринимательства

Ключевые слова: упрощенная система налогообложения, общая система налогообложения, единый налог, налог на прибыль, налог на доходы физических лиц.

ISSUES OF SMALL BUSINESSES TAXATION

M. Karpushenko

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

We consider the issues of small businesses taxation, compared especially the use of general and simplified tax system justified the appropriateness of choice and the benefits each of them. Ways to improve the taxation of small businesses offered. In addition, the process of forming expenses for entrepreneurs on a common system of taxation was presented in this article. The result revealed that the expenses of entrepreneur rather limited in comparison to the costs of the enterprises, which creates difficulties in application of such a system. Besides that, presented the comparison of paying single social contribution for entrepreneurs which use simplified and common system of taxation.

Keywords: simplified system, the overall tax system, a single tax, income tax, income tax for entrepreneurs